

Bogusław Pytlik*

Znaczenie wyborów do Riksdagu z 11 września 2022 roku dla modelu rywalizacji partii politycznych i funkcjonowania koalicji rządowej

The Significance of the Riksdag Elections of 11 September 2022 for the Model of Political Party Rivalry and the Functioning of the Government Coalition

STUDIA I ANALIZY

Słowa kluczowe: Szwecja, wybory, Riksdag, partie polityczne, preferencje wyborcze, koalicja rządowa

Key words: Sweden, elections, Riksdag, political parties, voting preferences, government coalition

Abstrakt: W artykule zwrócono uwagę na efekty polityki szwedzkich rządów, które w ostatnich kilkunastu latach doprowadziły m.in. do zmiany preferencji wyborczych szwedzkiego elektoratu, a te przełożyły się na osłabienie trwałości mniejszościowych koalicji rządowych, co w latach 2019–2022 skutkowało kolejnymi kryzysami rządowymi. Stale rosnące poparcie społeczne dla działającej w izolacji na forum Riksdagu od 2010 r., radykalnej partii o nazwie Szwedzcy Demokraci, nie mogło pozostać bez znaczenia tak dla wyników wyborów parlamentarnych zaplanowanych na 11 września 2022 r., jak i dla dalszej przyszłości tradycyjnego dwublokowego modelu rywalizacji między szwedzkimi partiami politycznymi. Co istotne, rozstrzygnięcia podjęte przez szwedzkich wyborców okazały się mieć decydujący wpływ na zmianę koncepcji tworzenia koalicji rządowej oraz dla kierunku prowadzonej od 2022 r. polityki rządowej.

Abstract: The article highlights the effects of Swedish government policies over the past dozen or so years, which have led, among other things, to a shift in the electoral preferences of the Swedish electorate. This shift has weakened the stability of minority government

* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8258-7287>; doktor habilitowany w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplina nauki o polityce, profesor SGH, Katedra Administracji Publicznej, Collegium Ekonomiczno-Społeczne, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. E-mail: bpytli@sgh.waw.pl.

coalitions, resulting in successive government crises between 2019 and 2021. The steadily growing public support for the radical party called the Sweden Democrats, which has been operating in isolation in the Riksdag since 2010, could not remain insignificant for the results of the parliamentary elections scheduled for 11 September 2022, as well as for the future of the traditional two-bloc model of competition between Swedish political parties. Importantly, the decisions made by Swedish voters proved to have a decisive impact on the concept of forming a government coalition and on the direction of government policy since 2022.

Wprowadzenie

Okres pomiędzy 1996 a 2019 r. można uznać za przykład efektywnego funkcjonowania w Szwecji modelu rywalizacji między partiami politycznymi. Współpraca prowadzona między nimi w ramach bloków partii lewicowych oraz partii centroprawicowych skutkowała trwałością powstających wówczas z reguły mniejszościowych koalicji rządowych, czego przykładem są te na czele których stali: Göran Persson (1996–2006); Fredrik Reinfeldt (2006–2014) czy Stefan Löfven (2014–2019). Co zrozumiałe, taka sytuacja nie mogłaby mieć miejsca, gdyby nie towarzyszyła jej stałość preferencji wyborczych szwedzkiego elektoratu. Jednak w ciągu ostatnich kilkunastu lat zaczęła ona ulegać wyraźnej zmianie, uwidaczniając przede wszystkim związek między stale rosnącą liczbą imigrantów, co było przyczyną radykalizacji postaw części szwedzkich wyborców, a rosnącą popularnością radykalnej partii działającej pod nazwą Szwedzcy Demokraci (*Sverigedemokraterna*, SD), stronnictwa politycznego, które po raz pierwszy wprowadziło swoich reprezentantów do Riksdagu w 2010 r. Wydarzenie to, choć możliwe przecież do przewidzenia, dla wielu reprezentantów szwedzkiej klasy politycznej jak i też części elektoratu okazało się być jednak bardzo zaskakujące, a być może nawet bulwersujące.

Kwestia efektów rządowej polityki imigracyjnej, jak i inne problemy, począwszy od pandemii COVID-19 a skończywszy na kwestiach dotyczących sytuacji w polityce gospodarczej i społecznej, skutecznie komplikowały sytuację polityczną w Szwecji, zwłaszcza w latach 2019–2022. Efektem takiego stanu rzeczy stały się kryzysy rządowe, czego dowodem jest fakt, iż w latach 2019–2021 trzykrotnie dochodziło do powołania premiera rządu. Niewątpliwie wydarzenia, które miały miejsce między 2018 a 2022 r. uwidoczniły, iż uzyskanie przez Szwedzkich Demokratów reprezentacji parlamentarnej przełożyło się na osłabienie podstaw funkcjonowania mniejszościowych koalicji rządowych, a tym samym na mierne rezultaty działań reformatorskich kolejnych rządów w tym okresie.

Biorąc pod uwagę wyraźną zmianę stałości preferencji wyborczych szwedzkiego elektoratu, oznaczającą wzrost znaczenia Szwedzkich Demo-

kratów, jak i sytuację wewnętrzną w Szwecji, niezwykle istotnego znaczenia nabierał wynik wyborów parlamentarnych do Riksdagu, mających się odbyć 11 września 2022 r. Stan układu sił między dwoma blokami partii, a z drugiej strony toczone przez nie spory polityczne czy przyszły wynik wyborczy, izolowanych przez wszystkie partie posiadające reprezentantów w parlamencie, Szwedzkich Demokratów, mogły spowodować, iż wyniki nadchodzącej elekcji będą skutkować nieznanymi dotychczas w szwedzkiej praktyce politycznej rozstrzygnięciami.

Decyzje podjęte przez szwedzkich wyborców we wrześniu 2022 r. wystawiły na próbę tradycyjny, oparty na blokach partii model rywalizacji partyjnej. Tuż po elekcji nie była znana odpowiedź na pytanie, czy z racji wyniku jaki uzyskali Szwedzcy Demokraci rozpocznie się proces zmiany dotychczasowego modelu rywalizacji czy też o jego utrzymaniu, aczkolwiek w zmienionej już postaci, zdecyduje praktyczne podejście elit centroprawicowych partii politycznych. Kwestia ta pozostawała w bezpośrednim związku z problemem dotyczącym utworzenia przyszłej koalicji rządowej. Elity części szwedzkich partii politycznych musiały dokonać wyboru, czy być wiernym udzielanym wcześniej zapewnieniom, iż nie ma miejsca dla Szwedzkich Demokratów w ramach koalicji rządowej, czy też sprzeniewierzyć się danemu wcześniej słowu. Rozwiązanie jakie ostatecznie znaleziono okazało się inne niż te przedstawione. Bardzo wiele też wskazuje na to, że nie pozostanie ono bez znaczenia tak dla przyszłego układu sił między lewicowym a centroprawicowym blokiem partii politycznych, jak i dla ostatecznych rozstrzygnięć przyjmowanych w ramach prowadzonej obecnie i w przyszłości polityki rządowej.

Zasady przeprowadzania wyborów do Riksdagu

Przepisy prawne regulujące proces wybierania przez ogół uprawnionych obywateli składu Parlamentu Królestwa Szwecji – Riksdagu (*Sveriges riksdag*), z woli prawodawcy zostały zawarte w kilku aktach normatywnych. Mając na uwadze ich hierarchię w szwedzkim porządku prawnym jako pierwsze muszą być wskazane Akty Konstytucyjne (*Grundlagarna*). Składają się na nie: Akt o Formie Rządu z 28 lutego 1974 r.¹, Akt o Sukcesji z 26 września 1810 r.²,

¹ Zob. Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform, tekst jednolity SFS 2022:1600, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152/#K3 (9.07.2025).

² Zob. Successionsordning (1810:0926), tekst jednolity SFS 1979:935, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/successionsordning-18100926_sfs-1810-0926/ (9.07.2025).

Akt o Wolności Druku z 5 kwietnia 1949 roku³ oraz Akt o Wolności Wypowiedzi z 14 listopada z 1991 roku⁴. Z punktu widzenia problematyki niniejszego opracowania, stosowne regulacje prawne zawarte zostały w rozdziale 3 a także 6 pierwszego z wymienionych Aktów. Ponadto, do kwestii przeprowadzania wyborów parlamentarnych odnoszą się przede wszystkim przepisy prawne zawarte w Ustawie o wyborach z 24 listopada 2005 roku⁵ (w tym akcie normatywnym znajdują się również przepisy dotyczące zasad przeprowadzania wyborów do rad gmin, rad prowincji oraz do Parlamentu Europejskiego) oraz te znajdujące się w Akcie o Riksdagu z 19 czerwca 2014 roku⁶.

Biorąc zatem pod uwagę wszystkie niezbędne regulacje prawne dotyczące przeprowadzania wyborów parlamentarnych, zawarte w wymienionych aktach normatywnych, należy przede wszystkim zauważyć, że skład szwedzkiego jednoizbowego parlamentu wyłaniany jest na podstawie wolnych i bezpośrednich wyborów w głosowaniu tajnym. Instytucją odpowiedzialną za planowanie i koordynację organizacji wyborów w Szwecji jest Centralny Urząd Wyborczy (*Valmyndigheten*), którego skład i zakres działalności regulują przepisy zawarte w Rozporządzeniu z 22 listopada 2007 roku⁷.

W wyniku elekcji wybieranych jest 349 deputowanych, przy czym każdy z nich posiada swojego zastępcę⁸. Bardzo istotnym jest, aby zaznaczyć, iż szwedzki ustrojodawca wyróżnia wybory zwyczajne oraz nadzwyczajne. Pierwsze z nich odbywają się co 4 lata, w drugą niedzielę września. Tego dnia wraz z wyborami parlamentarnymi przeprowadzane są w Szwecji wybory do rad gmin i rad prowincji. Nadzwyczajne wybory parlamentarne odbywają się zaś w wypadku, gdyby doszło do czterokrotnego odrzucenia przez parlament propozycji Przewodniczącego Riksdagu (*Talmannen*) odnośnie powołania nowego

³ Zob. Tryckfrihetsförordning (1949:105), tekst jednolity SFS 2022:1524, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/tryckfrihetsforordning-1949105_sfs-1949-105/ (9.07.2025).

⁴ Zob. Yttrandefrihetsgrundlag (1991:1469), tekst jednolity SFS 2022:1525, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/yttrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469/ (9.07.2025).

⁵ Zob. Vallag (2005:837), tekst jednolity SFS 2021:1328, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/vallag-2005837_sfs-2005-837/ (9.07.2025).

⁶ Zob. Riksdagsordning (2014:801), tekst jednolity SFS 2023:507, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801/ (9.07.2025).

⁷ Zob. Förordning (2007:977) med instruktion för Valmyndigheten, tekst jednolity SFS 2021:230, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2007977-med-instruktion-for_sfs-2007-977/#overgang (14.07.2025).

⁸ Podstawą prawną takiego rozwiązania jest przepis zawarty w rozdziale 3 § 9 Aktu o Formie Rządu...

premiera rządu, a data następnych wyborów zwyczajnych przypadałaby w terminie późniejszym niż 3 najbliższe miesiące. Nadzwyczajne wybory parlamentarne muszą być przeprowadzone w ciągu 3 miesięcy od dnia podjęcia przez rząd decyzji w tej sprawie, on też w takiej sytuacji decyduje o dacie elekcji. Nie mogą one zostać zarządzane w okresie 3 miesięcy od dnia pierwszego posiedzenia nowo wybranego Riksdagu, jak i w sytuacji, gdy rząd formalnie podał się do dymisji, tj. w czasie pełnienia obowiązków i oczekiwania na powołanie nowego rządu. W przypadku, gdyby premierowi lub całemu rządowi zostało uchwalone wotum nieufności, decyzja Riksdagu o odwołaniu organu egzekutywy nie wejdzie w życie, jeżeli ten w ciągu tygodnia od dnia uchwalenia wotum nieufności zarządzi nadzwyczajne wybory parlamentarne⁹.

Czynne prawo wyborcze przysługuje każdemu szwedzkiemu obywatelowi, który najpóźniej w dniu elekcji ukończył 18. rok życia i który zamieszkuje lub kiedykolwiek zamieszkiwał na terytorium Szwecji¹⁰, a jego imię i nazwisko zostały umieszczone w spisie wyborców, sporządzonym na podstawie danych znajdujących się w bazie ewidencji ludności na 30 dni przed elekcją¹¹. Tylko wyborca dysponujący czynnym prawem wyborczym może zostać deputowanym lub zastępcą deputowanego do Riksdagu. Istotnym jest, aby w wyraźnie zaznaczyć, iż biernym prawem wyborczym dysponują obywatele szwedzcy, którzy również ukończyli 18. rok życia. Aby móc skorzystać z biernego prawa wyborczego, niezbędna jest uzyskanie nominacji ze strony partii politycznej, nominowany zaś zobowiązany jest do złożenia pisemnego oświadczenia w sprawie wyrażenia zgody na kandydowanie z ramienia danego stronnictwa politycznego, w konkretnym okręgu wyborczym¹².

Wyborcy głosując tak w kraju, jak i za granicą (na terenie szwedzkich placówek dyplomatycznych) mogą korzystać z różnego rodzaju kart do głosowania. Po pierwsze, są to tzw. partyjne karty do głosowania – zawierające

⁹ Tamże, rozdział 6 § 5 i § 7.

¹⁰ Obywatele, którzy nie są już zameldowani na terytorium Szwecji, są umieszczani w spisie wyborców przez okres 10 lat od daty ich wymeldowania. Ich nazwiska mogą w owym spisie figurować przez następnych 10 lat, jednak pod warunkiem, iż powiadomią pisemnie Szwedzką Agencję Podatkową o aktualnym miejscu pobytu.

¹¹ Działania w tej materii regulują przepisy: Ustawy o przetwarzaniu danych osobowych w ramach działań Szwedzkiej Agencji Podatkowej związanych z rejestracją ludności z 19 kwietnia 2001 r., Lag (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet, tekst jednolity SFS 2023:164, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2001182-om-behandling-av-personuppgifter-i-sfs-2001-182/> (12.07.2025) oraz Ustawy o rejestrze gruntów z 19 kwietnia 2000 r., Lag (2000:224) om fastighetsregister, tekst jednolity SFS 2018:282, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2000224-om-fastighetsregister_sfs-2000-224/ (12.07.2025).

¹² Rozdz. 2 § 9 Ustawa o wyborach...

jedynie nazwy partii politycznych. Zamiast nich głosujący mogą też skorzystać z tzw. imiennych kart do głosowania – zawierających nazwy stronnictw politycznych oraz listę ich kandydatów lub z tzw. pustej (czy też „czystej”) karty do głosowania – na której wyborca osobiście wpisuje nazwę partii politycznej lub nazwę oraz imię i nazwisko kandydata, na którego oddaje swój głos. Szwedzi biorący udział w wyborach mogą głosować osobiście, jednak nie jest to jedyna praktykowana procedura głosowania. Wyborcy, którzy nie są w stanie dotrzeć do lokalu wyborczego z racji złego stanu zdrowia, niepełnosprawności czy sędziwego wieku mogą po złożeniu stosownego wniosku w ustawowo określonym terminie, skorzystać z tzw. mobilnej urny wyborczej, co oznacza możliwość oddania przez wyborcę głosu we własnym domu. Wspomniani wcześniej wyborcy, jak i inne uprawnione ich grupy mogą głosować przez pełnomocnika¹³ lub przekazać swoje karty do głosowania właściwym komisjom wyborczym za pośrednictwem kuriera czy listonosza albo skorzystać z możliwości głosowania korespondencyjnego. W przypadku wyborów do Riksdagu praktykowane jest głosowanie przedterminowe, które nie może rozpocząć się na terytorium Szwecji wcześniej niż 18. dnia, a w okręgach wyborczych znajdujących się poza granicami państwa, 24. dnia przed datą elekcji.

Niezwłocznie po zakończonym głosowaniu, w każdym z lokali wyborczych odbywa się wstępne liczenie głosów. W pierwszą środę po wyborach, gminne komisje wyborcze zbierają się w lokalach wyborczych w celu sprawdzenia wyników i policzenia głosów dotąd niepoliczonych. W uzasadnionych przypadkach, liczenie głosów może być kontynuowane następnego dnia. Ostateczne liczenie głosów przeprowadzane jest przez zarządy prowincji, które następnie informują Centralny Urząd Wyborczy o wynikach wyborów. Za każdym razem, jeżeli wybory do Riksdagu były przeprowadzane wraz z tymi do rad gmin i rad prowincji, w pierwszej kolejności liczone są głosy oddane w wyborach parlamentarnych. Należy dodać, że liczenie głosów jest jawne, a zatem może odbywać się w obecności zainteresowanych nim wyborców.

Dla potrzeb wyborów do 349-osobowego Riksdagu terytorium Szwecji podzielone zostało na 29 okręgów wyborczych, na które zawsze przypada 310 mandatów. Fakt ten oznacza, iż pozostałe 39 to tzw. mandaty wyrównawcze (*utjämningsmandat*). Najpóźniej do 30 kwietnia w roku, w którym mają odbyć się zwyczajne wybory parlamentarne, wspomniane 310 mandatów rozdzielane jest przez Centralny Urząd Wyborczy między okręgi wyborcze na podstawie stosunku liczby uprawnionych do głosowania w każdym okręgu wyborczym do liczby uprawnionych do głosowania w całym państwie. Na uzyskanie mandatów do Riksdagu mogą wyłącznie liczyć te partie polityczne,

¹³ Mogą nimi być tylko osoby wymienione w rozdz. 7 § 5 Ustawy o wyborach...

które uzyskały poparcie co najmniej 4% wszystkich szwedzkich wyborców. Stronnictwa polityczne, które nie przekroczyły progu wyborczego, biorą udział w podziale mandatów w tych okręgach wyborczych, w których zdobyły co najmniej 12% ważnie oddanych głosów.

Zgodnie z przepisami zawartymi w § 8 Aktu o Formie Rządu, a przede wszystkim ze stosownymi przepisami znajdującymi się w Rozdz. 14 Ustawy o wyborach, jeżeli przy podziale stałych mandatów w okręgach wyborczych, dana partia polityczna uzyskała w skali całego państwa więcej mandatów niż odpowiada to proporcjonalnej reprezentacji tego ugrupowania w Riksdagu, nadwyżka mandatów podlega podziałowi między pozostałe partie polityczne. Taki zabieg nie może być przeprowadzany w okręgach wyborczych na które przypada mniej niż 3 mandaty stałe. Mandaty wyrównawcze rozdzielane są między nie, w taki sposób, aby podział wszystkich mandatów w Riksdagu, z wyjątkiem stałych mandatów z okręgów wyborczych, które zostały przyznane partii politycznej posiadającej mniej niż 4% głosów, był proporcjonalny do liczby głosów oddanych w całym państwie na ugrupowania polityczne biorące udział w podziale mandatów. Jeżeli w podziale stałych mandatów w okręgach wyborczych dana partia polityczna otrzymała liczbę mandatów odpowiadającą jej proporcjonalnej reprezentacji w parlamencie, partia ta i stałe mandaty z okręgów wyborczych, które zdobyła, są pomijane przy podziale mandatów wyrównawczych. Po podziale mandatów wyrównawczych pomiędzy partie uczestniczące w elekcji, mandaty przydzielane są do konkretnych okręgów wyborczych. Przy dokonywaniu podziału mandatów między partie polityczne uczestniczące w wyborach parlamentarnych stosuje się tzw. zmodyfikowaną metodę Sainte-Laguë, z pierwszym dzielnikiem wynoszącym 1,2¹⁴. Po rozdzieleniu mandatów do Riksdagu między partie polityczne przychodzi czas na ich podział między pojedynczych kandydatów, których nazwiska wyborcy zaznaczyli lub wpisali na kartach do głosowania. Po podliczeniu głosów preferencyjnych, konkretny kandydat może uzyskać mandat, jeśli co najmniej 5% wyborców głosujących na daną partię polityczną w danym okręgu wyborczym oddało na niego swój głos. Jeżeli więcej niż jeden kandydat osiągnął wynik wynoszący co najmniej 5% ważnie oddanych głosów o przyznaniu mandatu decyduje większa liczba uzyskanych głosów preferencyjnych. Jeżeli w danym okręgu wyborczym partia polityczna uzyskała więcej mandatów niż liczba zgłoszonych przez nią kandydatów, nadwyżka mandatów zostaje

¹⁴ Zmiana pierwszego dzielnika z 1,4 na 1,2 nastąpiła na mocy przepisów ustawy z 27 listopada 2014 r. wprowadzającej zmiany do Ustawy o wyborach. Zob. SFS 2014:1384, https://www.lagboken.se/lagboken/start/forvaltningsratt/vallag-2005837/d_2229861-sfs-2014_1384-lag-om-andring-i-vallagen-2005_837/ (9.07.2025).

przeniesiona do innego okręgu wyborczego, w którym partia ta ubiegała się o uzyskanie mandatów stałych.

Po dokonaniu przez Centralny Urząd Wyborczy ostatecznego podziału mandatów między partie polityczne, ustaleniu nazwisk nowo wybranych deputowanych do Riksdagu oraz ich zastępców, następuje oficjalne ogłoszenie wyników elekcji.

Przedstawiając najważniejsze etapy procesu wyborczego do Riksdagu niewątpliwie należy dodać, że instytucją upoważnioną do rozpatrywania skarg wyborczych jest powoływana przez Riksdag, Odwoławcza Komisja Wyborcza (*Valprövningsnämnden*)¹⁵. W jej skład wchodzi: przewodniczący, który jest lub był sędzią zawodowym i nie jest deputowanym do Riksdagu, jego zastępca oraz 6 pozostałych członków. Wyboru składu Odwoławczej Komisji Wyborczej dokonuje parlament, po uprawomocnieniu się wyników każdych zwyczajnych wyborów do Riksdagu, na okres do następnej elekcji. Decyzje Odwoławczej Komisji Wyborczej są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu. W przypadku podjęcia przez nią decyzji o unieważnieniu wyboru konkretnego deputowanego do Riksdagu, nowy deputowany rozpoczyna sprawowanie mandatu od chwili ogłoszenia unieważnienia wyboru jego poprzednika. Zasady te odnoszą się również do zastępców deputowanych.

Kadencja Riksdagu rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia nowo wybranego parlamentu i trwa do zwołania pierwszego posiedzenia Riksdagu następnej kadencji. Pierwsze posiedzenie nowo wybranego szwedzkiego parlamentu przypada na 15. dzień po dniu wyborów, jednak nie wcześniej niż 4. dnia po ogłoszeniu wyników wyborów. Przeprowadzenie nadzwyczajnych wyborów parlamentarnych nie powoduje zmian odnośnie terminu przeprowadzenia następnych zwyczajnych wyborów do Riksdagu.

Sytuacja polityczna w Szwecji po wyborach do Riksdagu w 2018 roku

Zanim przedmiotem rozważań stanie się kampania wyborcza, a następnie przebieg i polityczne następstwa wyborów parlamentarnych przeprowadzonych w Szwecji w dniu 11 września 2022 r. należy choćby w ogólny sposób

¹⁵ Aktualnie w skład Odwoławczej Komisji Wyborczej wchodzi: przewodniczący – Svante O. Johansson, zastępca przewodniczącego – Malin Bonthron oraz członkowie – Fredrik Lindahl, Hans Ekström, Krister Hammarbergh, Sanne Lennström, Michael Rubbestad i Joakim Johansson. Więcej informacji na temat Odwoławczej Komisji Wyborczej dostępnych jest na: <https://www.riksdagen.se/sv/kontakt-och-besok/riksdagens-myndigheter-och-namnder/valprovningssnamnden/> (14.07.2025).

przedstawić sytuację zaistniałą po wcześniejszej elekcji, tj. tej która odbyła się 9 września 2018 r. W jej rezultacie w skład Riksdagu weszli reprezentanci ośmiu partii politycznych. Stronnictwa lewicowe były reprezentowane przez: Szwedzką Socjaldemokratyczną Partię Robotniczą (*Sveriges socialdemokratiska arbetareparti*, SAP) – 100 mandatów, Partię Lewicy (*Vänsterpartiet*, V) – 28 mandatów i Partię Zielonych (*Miljöpartiet de gröna*, MP) – 16 mandatów, zaś ugrupowania centroprawicowe przez: Umiarkowaną Partię Koalicyjną (*Moderata samlingspartiet*, M) – 70 mandatów, Partię Centrum (*Centerpartiet*, C) – 31 mandatów, Chrześcijańskich Demokratów (*Kristdemokraterna*, KD) – 22 mandaty oraz Liberalistów (*Liberalerna*, L, którzy do 2015 r. prowadzili działalność pod nazwą – Ludowa Partia Liberalna, *Folkpartiet liberalerna*, FP) – 20 mandatów. Skład Riksdagu dopełniało 62 reprezentantów Szwedzkich Demokratów¹⁶, tj. narodowo-konserwatywnej partii politycznej funkcjonującej wówczas poza dwoma blokami stronnictw. W literaturze przedmiotu Szwedzcy Demokraci określani są także jako stronnictwo skrajnie prawicowe, populistyczna partia prawicowa czy partia neonazistowska. Inni badacze są zdania, iż w odniesieniu do kwestii polityki społecznej wspomniane ugrupowanie można ułożyć w centrum, a mając na uwadze „(...) preferencje na linii nacjonalizm – kosmopolityzm SD zdecydowanie znajduje się w obszarze partii skrajnie nacjonalistycznych”¹⁷.

Z perspektywy czasu, w pełni zasadnym wydaje się być twierdzenie, iż uzyskanie przez Szwedzkich Demokratów reprezentacji parlamentarnej konsekwentnie zmieniało dotychczasową dynamikę funkcjonowania szwedzkiego systemu partyjnego oraz nie mogło pozostawać bez znaczenia dla procesów tworzenia i funkcjonowania kolejnych koalicji rządowych. Warto w tym miejscu nadmienić, iż wspomniana partia powstała w 1988 r., po raz pierwszy wprowadziła swoich reprezentantów do Riksdagu po wyborach przeprowadzonych 19 września 2010 r., a uzyskanie poparcia 5,70% wyborców pozwoliło na zdobycie 20 mandatów. Wyniki elekcji przeprowadzonej 14 września 2014 r. przyniosły Szwedzkim Demokratom poparcie w wysokości 12,90% i 29 mandatów, co czyniło ich trzecim co do wielkości stronnictwem w parlamencie, zaś wyniki elekcji z 2018 r. pozwoliły im utrzymać tę pozycję¹⁸. Taka sytuacja nie miałaby miejsca, gdyby nie zmieniające się realia, w których łatwiejsze stało się wykorzystanie rosnących nastrojów antyimigranckich. Wypada uznać, iż niekwestionowany lider Szwedzkich Demokratów, Jimmie Åkesson, bardzo skutecznie przypominał swoim rodakom o rosnącym zagrożeniu ze strony

¹⁶ Zob. <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2018/valresultat.html> (19.07.2025).

¹⁷ A. Kobierecka, *Zmiana preferencji wyborczych w Szwecji w wyniku kryzysu migracyjnego*, «Historia i Polityka» 2019, nr 27(34), s. 150–151.

¹⁸ <https://historik.val.se/val/val2018/slutresultat/R/rike/valda.html> (19.07.2025).

zwiększającej się liczby imigrantów muzułmańskich. A dopatrując się w nich głównego zagrożenia dla tożsamości narodowej i bezpieczeństwa Szwedów, nieustannie domagał się zaostrzenia zasad prowadzenia polityki imigracyjnej. Wypada dodać, iż politycy reprezentujący tę partię w trakcie kampanii wyborczej w 2018 r. obiecywali także przeprowadzenie referendum w sprawie wystąpienia Szwecji z Unii Europejskiej.

Tabela 1. Wyniki wyborów do Riksdagu z 9 września 2018 r.

Symbol partii	Nazwa partii	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów w nawiasie mandaty wyrównawcze	Różnica mandatów w stosunku do wyborów w 2014
SAP	Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza (<i>Sveriges socialdemokratiska arbetareparti</i>)	1 830 386	28,26	100 (6)	-13
M	Umiarkowana Partia Koalicyjna (<i>Moderata samlingspartiet</i>)	1 284 698	19,84	70 (4)	-14
SD	Szwedzcy Demokraci (<i>Sverigedemokraterna</i>)	1 135 627	17,53	62 (1)	+13
C	Partia Centrum (<i>Centerpartiet</i>)	557 500	8,61	31 (0)	+9
V	Partia Lewicy (<i>Vänsterpartiet</i>)	518 454	8,00	28 (3)	+7
KD	Chrześcijańscy Demokraci (<i>Kristdemokraterna</i>)	409 478	6,32	22 (6)	+6
L	Liberałowie (<i>Liberalerna</i>)	355 546	5,49	20 (8)	+1
MP	Partia Zielonych (<i>Miljöpartiet de gröna</i>)	285 899	4,41	16 (11)	-9
FI	Inicjatywa Feministyczna (<i>Feministiskt initiativ</i>)	29 665	0,46	-	-
	Pozostałe partie	69 472	1,07	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2018/valresultat.html> oraz <https://users.mai.liu.se/laral26/Val/Data/2018/riksdag.html> (19.07.2025).

Rosnące poparcie społeczne dla Szwedzkich Demokratów i ich pierwsze sukcesy wyborcze z 2010 r. i 2014 r. nie zakłócały procesów tworzenia i funkcjonowania szwedzkich koalicji rządowych. Jednak począwszy od następnych wyborów parlamentarnych ta sytuacja konsekwentnie miała ulegać zmianie.

Niewątpliwie okres od wyborów do Riksdagu z 2018 r. był naznaczony wieloma trudnościami. Przede wszystkim rozstrzygnięcie wspomianej elekcji przełożyło się na wewnętrzną sytuację polityczną, w której niemożliwe stało się powstanie większościowego rządu koalicyjnego. Partie wchodzące w skład każdego z bloków odrzucały możliwość współpracy z Szwedzkimi Demokratami, którym zarzucano populizm, brak szacunku dla poprawności politycznej oraz głoszenie w przeszłości nacjonalistycznych i antydemokratycznych haseł¹⁹.

Brak stabilności politycznej w Szwecji uwidaczniał fakt, iż w latach 2018–2022 działały trzy rządy, a w tym dwie mniejszościowe koalicje rządowe. Pierwsza z nich powstała cztery miesiące po wyborach parlamentarnych, tj. 19 stycznia 2019 r. W jej skład weszły Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza oraz Partia Zielonych, a premierem rządu (po raz drugi w swojej politycznej karierze) został przewodniczący pierwszej z wymienionych partii, S. Löfven. Powstanie tego rządu koalicyjnego nie byłoby możliwe bez faktycznego wsparcia udzielonego przez Liberalów, Partię Centrum oraz Partię Lewicy w trakcie głosowania wniosku o wotum zaufania. Działalność tego rządu dobiegła końca po tym jak 21 czerwca 2021 r. Riksdag na wniosek Szwedzkich Demokratów uchwalił mu wotum nieufności. Jednak już 7 lipca 2021 r. szwedzki parlament ponownie zatwierdził kandydaturę S. Löfvena na stanowisko premiera, a ten dwa dni później przedstawił skład nowego mniejszościowego rządu koalicyjnego, tworzonego nadal przez Szwedzką Socjaldemokratyczną Partię Robotniczą i Partię Zielonych. Co istotne, pod koniec sierpnia 2021 r. S. Löfven publicznie zapowiedział, iż jesienią tego roku ustąpi ze stanowisk przewodniczącego partii oraz premiera rządu²⁰. Wydarzenia te miały miejsce odpowiednio 4 listopada oraz 10 listopada 2021 r. Wypada zauważyć, iż ustąpienie S. Löfvena z zajmowanych stanowisk wpisywało się w proces przygotowywania się Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej do zaplanowanych na 2022 r. wyborów parlamentarnych. Trzecim działającym w latach 2018–2022 rządem był powstały ostatecznie dnia 30 listopada 2021 r. jednopartyjny rząd mniejszościowy, na czele którego stanęła nowa przewodnicząca Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej, Magdalena Andersson – pierwsza kobieta w politycznej historii Szwecji, która objęła stanowisko premiera. Rząd ten mógł powstać dzięki wsparciu udzielonemu w trakcie głosowania wniosku o wotum zaufania przez Partię Lewicy, Partię Zielonych i Partię Centrum.

Mając na uwadze lata 2018–2022 wypada stwierdzić, że trzy kolejne szwedzkie rządy mierzyły się z wieloma wyzwaniami. Były to nie tylko problemy dotyczące integracji migrantów i segregacji społecznej, ale także: kwestia zmian

¹⁹ Zob. np. T. Walat, *Szwecja w ruinie?*, «Polityka» 2018, nr 36.

²⁰ <https://www.dn.se/sverige/statsminister-stefan-lofven-sommartalar/> (19.07.2025).

klimatycznych i polityki energetycznej, negatywny wpływ globalizacji na konkurencyjność krajowej gospodarki, trudna sytuacja w służbie zdrowia oraz problemy wynikające z racji zaistnienia pandemii COVID-19²¹, zwiększający się poziom przestępczości, rosnące nierówności społeczne, a także polaryzacja polityczna czy problemy dotyczące polityki mieszkaniowej. To właśnie ta ostatnia kwestia, a dokładnie rządowa propozycja urynkowania stawek czynszów dla najemców mieszkań stała się przyczyną kryzysu rządowego oraz powodem uchwalenia wotum nieufności rządowi latem 2021 r.²² Oddzielną kwestią była strategia bezpieczeństwa państwa. W przyjętym przez Riksdag w dniu 15 grudnia 2020 r. dokumencie, założono m.in. znaczący wzrost wydatków przeznaczonych na obronność państwa (do 1,5% PKB w 2025 r.) czy powrót do koncepcji obrony totalnej, polegającej na zintegrowaniu reaktywowanej obrony cywilnej z jednostkami wojskowymi oraz rozszerzenie współpracy cywilno-wojskowej w razie zaistnienia kryzysu lub wojny²³. Polityka obronna we wspomnianym okresie, o ile opierała się na rozwijaniu współpracy z Finlandią, Norwegią, Stanami Zjednoczonymi oraz NATO, o tyle nie zakładała jeszcze rozpoczęcia starań o członkostwo w Pakcie Północnoatlantyckim, do czego na początku grudnia 2020 r. wzywali deputowani do Riksdagu, reprezentujący partie opozycyjne²⁴. Zmiana podejścia szwedzkiego rządu do tejże kwestii nastąpiła wiosną 2022 r. Dopiero po inwazji wojsk Federacji Rosyjskiej na Ukrainę politycy Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej zaczęli rewidować swoje dotychczasowe stanowisko w tej materii²⁵. Nie bez istotnego znaczenia w tej kwestii miała reorientacja dotychczasowej polityki rządu fińskiego. Ostatecznie, 18 maja 2022 r. ministrowie spraw zagranicznych Szwecji i Finlandii w imieniu rządów swoich państw złożyli wnioski o przystąpienie do Paktu Północnoatlantyckiego.

²¹ Szerzej na ten temat: S. Andersson, N. Aylott, J. Eriksson, *Democracy and Technocracy in Sweden's Experience of the COVID-19 Pandemic*, <https://www.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2022.832518/full> (26.07.2025).

²² <https://www.politico.eu/article/swedish-government-crisis-prime-minister-stefan-lofven-loses-support/> (19.07.2025).

²³ Szerzej na ten temat: J. Gotkowska, *Szwedzka polityka bezpieczeństwa. Obrona totalna na miarę możliwości*, «Punkt Widzenia» 2021, nr 81, Warszawa 2021, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/PW_Szwedzka-polityka-bezpieczenstwa_net.pdf (19.07.2025).

²⁴ Nie było wśród nich reprezentantów Szwedzkich Demokratów, <https://ies.lublin.pl/komentarze/nowa-strategia-bezpieczenstwa-szwecji-pomiedzy-statusem-specjalnego-partnera-a-czlonkostwem-w-nato/> (19.07.2025).

²⁵ We wspomnianym okresie członkostwu Szwecji w NATO konsekwentnie sprzeciwiali się deputowani reprezentujący Partię Lewicy i Partię Zielonych.

Kampania wyborcza w Szwecji w 2022 roku

Początek kampanii przed zwyczajnymi wyborami parlamentarnymi w Szwecji tradycyjnie przypada na przełom czerwca i lipca. Analizując jej przebieg w 2022 r., bez większych wątpliwości można uznać, że uwaga wyborców jak i polityków po pierwsze skupiała się na problemach gospodarczych. We wspomnianym okresie odnotowywany był znaczący wzrost inflacji²⁶. Wzrost cen m.in. żywności, energii elektrycznej czy paliw w opinii polityków rządzącej Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej był następstwem niedawnej pandemii COVID-19, a także niedawno rozpoczętej agresji wojsk Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Reprezentanci Szwedzkich Demokratów, Umiarkowanej Partii Koalicyjnej oraz Chrześcijańskich Demokratów, istniejącą wówczas sytuację postrzegali jako wyłączne efekty polityki rządów działających w ostatnim czterolecu. Zarzucano im także doprowadzenie do „upadku szwedzkiego państwa opiekuńczego” czy pośrednio likwidacji elektrowni atomowych w latach 2019–2020. Toczące się w okresie kampanii wyborczej dyskusje dotyczyły kontroli także kwestii wysokości cen, niepodnoszenia wysokości podatków, a nawet ich obniżenia dla osób o najniższych dochodach (Umiarkowana Partia Koalicyjna), rozpoczęcia dużych inwestycji oraz zmniejszenia wysokości świadczeń socjalnych (Szwedzcy Demokraci).

Nie mniejsze znaczenie niż kwestie gospodarcze, w trakcie kampanii wyborczej odgrywały problemy rosnącej przestępczości oraz niekontrolowanej imigracji. A zatem problematyka, która w tak znaczącym stopniu przyczyniała się do ciągle rosnącej popularności Szwedzkich Demokratów. Nie powinien zatem dziwić fakt, iż politycy tej partii nadal wzywali do zaostrzania zasad prowadzenia polityki migracyjnej, proponując m.in. przywrócenie regularnych kontroli granicznych, wprowadzenie dożywotniego zakazu powrotu do Szwecji w przypadku otrzymania nakazu deportacji czy aby przestępcy niebędący obywatelami szwedzkimi odbywali kary pozbawienia wolności w zagranicznych więzieniach. Narastające z czasem problemy we wspomnianej materii nie przyczyniły się do reorientacji kierunku dotychczas prowadzonej polityki rządowej. Stąd też politycy Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej deklarowali jedynie konieczność poprawy jakości współpracy między policją, sądami i służbami socjalnymi, a przede wszystkim zwiększanie wysiłków na rzecz integracji imigrantów²⁷.

²⁶ W czerwcu 2022 r. inflacja w Szwecji wynosiła 8,9%, w lipcu – 8,3%; w sierpniu zaś – 9,5% a we wrześniu – 10,3%. Na koniec 2022 r. wyniosła – 10,8%. Zob. https://ycharts.com/indicators/sweden_inflation_rate (22.07.2025).

²⁷ Służyć temu miało jej promowanie oraz przeciwdziałanie tzw. segregacji, czyli tendencji do osiedlania się tak Szwedów, jak i imigrantów np. w wybranych dzielnicach miast. Poli-

Następnym, istotnym elementem dyskusji prowadzonych w trakcie kampanii wyborczej były kwestie dotyczące reformy opieki społecznej. Z punktu widzenia rządzących socjaldemokratów konieczne było odzyskanie kontroli nad usługami świadczonymi przez podmioty prywatne, według reprezentantów Umiarkowanej Partii Koalicyjnej problem ten dotyczył przede wszystkim wysokości składek, zaś dla Szwedzkich Demokratów zasadniczą kwestią było to, aby wsparcie ze strony państwa mogli otrzymywać obywatele szwedzcy oraz imigranci posiadający prawo stałego pobytu oraz stałe zatrudnienie.

Podobnie jak w poprzedniej kampanii przed wyborami do Riksdagu, tak i tym razem nie mogło zabraknąć dyskusji na temat ochrony środowiska i polityki klimatycznej. Co istotne, o ile dla liderów Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej istotnym było to, aby Szwecję uczynić orędownikiem transformacji ekologicznej, o tyle reprezentanci innych partii politycznych postrzegali te kwestie przede wszystkim w kontekście aktualnych wyzwań w polityce energetycznej. Nawet Per Bolund²⁸, były wicepremier i jeden z liderów Partii Zielonych, nie nadawał wówczas tej problematyce priorytetowego znaczenia.

Urzędująca premier i przewodnicząca Szwedzkiej Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej, M. Andersson nawoływała do prowadzenia działań na rzecz budowania jedności Szwedów. O ile dla pani premier wiązało się to przede wszystkim z odwoływaniem się do wartości patriotycznych, o tyle np. politycy Partii Centrum i Liberalów odbierali to jako możliwość przyszłej współpracy w ramach wspólnej koalicji rządowej. Mając na uwadze tę ostatnią kwestię, w trakcie kampanii wyborczej niejasną pozostawała odpowiedź na pytanie, które partie polityczne wejdą w skład potencjalnej koalicji rządowej, a które zdecydują się jedynie na udzielenie jej poparcia. Liderka Partii Centrum Annie Lööf wyrażała przekonanie, że przyszły rząd utworzy Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza, która będzie mogła liczyć na poparcie ze strony jej partii za cenę rezygnacji z pomysłu podniesienia stawek podatków oraz utrzymanie politycznej izolacji Szwedzkich Demokratów, a także Partii Lewicy. Politycy ostatniego z wymienionych stronnictw swoje poparcie dla przyszłego rządu uzależniali od kwestii uzyskania stanowisk ministerialnych²⁹. Umiarko-

tacy Umiarkowanej Partii Koalicyjnej proponowali ustanowienie stref, w których policja dysponowałaby specjalnymi uprawnieniami oraz wprowadzenie możliwości składania anonimowych zeznań w trakcie rozpraw sądowych.

²⁸ Od stycznia 2019 r. był ministrem finansów, zaś od lutego 2021 r. ministrem środowiska. Sprawował to stanowisko także od lipca do listopada 2021 r. Zob. https://www.riksdagen.se/sv/ledamoter-och-partier/ledamot/per-bolund_56698f88-e33a-41fe-9c62-a9c53b3e793d/ (24.07.2025).

²⁹ Brak dobrych relacji między Szwedzką Socjaldemokratyczną Partią Robotniczą i Partią Lewicy wynikał m.in. z racji złożonych stosunków między Szwecją i Turcją, które miały istotne znaczenie dla przyszłego członkostwa Szwecji w NATO. Zob. np. <https://ies>.

wana Partia Koalicyjna, Chrześcijańscy Demokraci oraz Liberalowie stały zaś na stanowisku, iż niedopuszczalna jest koalicja ze Szwedzkimi Demokratami.

Z rezultatów sondaży wyborczych przeprowadzonych pod koniec sierpnia 2022 r. wynikało, iż na Szwedzką Socjaldemokratyczną Partię Robotniczą ma zamiar głosować 28,2% ankietowanych, zaś na: Szwedzkich Demokratów – 22%, Umiarkowaną Partię Koalicyjną – 17,5%, Partię Lewicy – 8,5%, Partię Zielonych – 8%, Partię Centrum – 6,9%, Liberalów – 6,1%, a na Chrześcijańskich Demokratów – 5,1%³⁰. Wyniki tego³¹, jak i innych regularnie publikowanych sondaży wyborczych konsekwentnie przewidywały minimalne zwycięstwo partii lewicowych, co oznaczało utratę ich dotychczasowej przewagi, a jednocześnie było dowodem na to, że Szwedzi pragną zmian, które prowadziłyby do wzrostu poziomu bezpieczeństwa oraz do przeciwdziałania niekontrolowanej imigracji czy inflacji wywołanej przede wszystkim wzrostem cen energii elektrycznej i paliw. Wypada w tym miejscu podkreślić, iż w trakcie kampanii wyborczej do Riksdagu w 2022 r., dotychczas zawsze istotne kwestie dotyczące opieki społecznej, ekologii, stanu edukacji czy służby zdrowia, mimo swojego znaczenia musiały ustąpić miejsca tym dotyczącym szeroko pojmowanego bezpieczeństwa.

Wyniki wyborów do Riksdagu w 2022 roku i ich następstwa

11 września 2022 r. odbyły się kolejne zwyczajne wybory do Riksdagu. Przede wszystkim wypada podkreślić, iż zawsze wysoka w Szwecji frekwencja wyborcza była nieco niższa niż cztery lata wcześniej i wyniosła 84,21% co oznacza, iż w wyborach wzięło udział 6 547 801 uprawnionych do głosowania wyborców³². Zgodnie z wynikami sondaży wyborczych elekcję ponownie wygrała Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza uzyskując 107 mandatów w Riksdagu. Rezultaty wyborcze pozostałych stronnictw politycznych

lublin.pl/komentarze/szczyt-nato-w-madrycie-natoizacja-regionu-morza-baltyckiego/ (24.07.2025). Ponadto należy dodać, iż politycy Partii Lewicy okazywali publiczne poparcie dla Partii Pracujących Kurdystanu, co nie mogło być niezauważone przez turecki rząd.

³⁰ Zob. C. Deloy, *Social Democrats lead in polls, but populist Sweden Democrats could make a breakthrough in the 11 September general election*, <https://www.robert-schuman.eu/en/monitor/1945-social-democrats-lead-in-polls-but-populist-sweden-democrats-could-make-a-breakthrough-in-the-11-september-general-election> (24.07.2025).

³¹ Wynik sondażu wyborczego z sierpnia 2022 r. stał się przyczyną postulowania przez szwedzkich socjaldemokratów wprowadzenia bardziej rygorystycznych zasad polityki imigracyjnej.

³² Zob. <https://www.val.se/download/18.14c1f613181ed0043d58828/1666619695452/rikstag-val-2022-beslut-med-tva-rattelser-samt-bilagor.pdf> (24.07.2025).

przedstawiały się następująco: Szwedzcy Demokraci – 73 mandaty, Umiarkowana Partia Koalicyjna – 68 mandatów, Partia Lewicy – 24 mandaty, Partia Centrum – 24 mandaty, Chrześcijańscy Demokraci – 19 mandatów, Partia Zielonych – 18 mandatów i Liberalowie – 16 mandatów³³. Oficjalne wyniki wyborów zostały ogłoszone przez Centralny Urząd Wyborczy 17 września 2022 r. Wypada też nadmienić, że Odwoławcza Komisja Wyborcza zakończyła swoje prace 23 marca 2023 r. Wcześniej wpłynęło do niej w sumie 410 skarg wyborczych, z czego tylko 150 dotyczyło wyborów do Riksdagu³⁴.

Tabela 2. Wyniki wyborów do Riksdagu z 11 września 2022 r.

Symbol partii	Nazwa partii	Liczba głosów	Procent głosów	Liczba mandatów w nawiasie mandaty wyrównawcze	Różnica mandatów w stosunku do wyborów w 2018
SAP	Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza (<i>Sveriges socialdemokratiska arbetareparti</i>)	1 964 474	30,33	107 (3)	+7
SD	Szwedzcy Demokraci (<i>Sverigedemokraterna</i>)	1 330 325	20,54	73 (4)	+11
M	Umiarkowana Partia Koalicyjna (<i>Moderata samlingspartiet</i>)	1 237 428	19,10	68 (1)	–2
V	Partia Lewicy (<i>Vänsterpartiet</i>)	437 050	6,75	24 (8)	–4
C	Partia Centrum (<i>Centerpartiet</i>)	434 945	6,71	24 (1)	–7
KD	Chrześcijańscy Demokraci (<i>Kristdemokraterna</i>)	345 712	5,34	19 (6)	–3
MP	Partia Zielonych (<i>Miljöpartiet de gröna</i>)	329 242	5,08	18 (8)	+2
L	Liberalowie (<i>Liberalerna</i>)	298 542	4,61	16 (8)	–4
	Pozostałe partie	100 252	1,55	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.riksdagen.se/sv/kontakt-och-besok/riksdagens-myndigheter-och-namnder/valprovningarnamnnden/overklaganden-av-valen-2022/> (24.07.2025).

³³ <https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2022/valresultat.html> (24.07.2025).

³⁴ Ponadto Odwoławcza Komisja Wyborcza rozpatrzyła 150 skarg wyborczych w wyborach do rad gmin i 110 w wyborach do rad prowincji. Zob. <https://www.riksdagen.se/sv/kontakt-och-besok/riksdagens-myndigheter-och-namnder/valprovningarnamnnden/overklaganden-av-valen-2022/> (24.07.2025).

Przedstawione wyniki wyborów można zaprezentować także w innym ujęciu i stwierdzić, iż ostatecznie nie doszło do zwycięstwa partii lewicowych, które uzyskały w ramach swojego bloku 173 mandaty. O trzy mandaty więcej przypadły stronnictwom centroprawicowym. Fakt ten oznaczał, iż Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza straciła szansę na utworzenie nowej koalicji rządowej. Z drugiej strony, partia ta odnotowała wynik lepszy niż cztery lata wcześniej i fakt ten nie pozostawał bez znaczenia dla utrzymania się M. Andersson na stanowisku przewodniczącej partii. Należy jednak dodać, iż wynik z 2022 r. był drugim najgorszym rezultatem wyborczym socjaldemokratów od 1911 r. Sukcesu wyborczego nie odnieśli też Chrześcijańscy Demokraci oraz Umiarkowana Partia Koalicyjna notując najgorsze wyniki, odpowiednio od 1991 r., tj. od czasu uzyskania reprezentacji parlamentarnej oraz od 1976 r. Wynik wyborów z 11 września 2022 r. okazał się największym sukcesem w dotychczasowej działalności Szwedzkich Demokratów, którzy kontynuując trend stałego wzrostu poparcia, pozyskali nowych wyborców głosujących wcześniej tak na partie lewicowe, jak i na centroprawicowe. W pewnym sensie wynik elekcji okazał się sukcesem także dla Partii Zielonych i Liberalów, w przypadku których istniały uzasadnione obawy, iż mogą one ostatecznie nie przekroczyć progu wyborczego. Za przegranych elekcji wypada również uznać Partię Lewicy oraz Partię Centrum, której rezultat został odebrany jako osobista porażka A. Löf, a ona sama już 15 września 2022 r. oświadczyła, iż rezygnuje ze stanowiska przewodniczącej partii³⁵, które sprawowała przez ponad ostatnich 11 lat.

Za pierwsze wydarzenie prowadzące do powstania nowego rządu a będące efektem przeprowadzonych wyborów parlamentarnych, wypada uznać ogłoszoną 14 września 2022 r. decyzję M. Andersson o zamiarze ustąpienia ze stanowiska premiera. W zaistniałej po elekcji sytuacji oczywistym się stało, iż przyszły rząd zostanie utworzony przez partie tworzące blok centroprawicowy, czyli Umiarkowaną Partię Koalicyjną, Chrześcijańskich Demokratów oraz Liberalów. Liderzy tych ugrupowań, podtrzymywali stanowisko prezentowane w trakcie kampanii wyborczej, iż nie zamierzają utworzyć wspólnego rządu ze Szwedzkimi Demokratami. Fakt ten nie oznaczał jednak, iż nie zależało im na poparciu ze strony tej partii, co było wręcz niezbędne tak dla powstania, jak i dla sprawnego funkcjonowania przyszłej formalnie mniejszościowej koalicji rządowej. W zaistniałych realiach oczywistym kandydatem na stanowisko premiera rządu stał się przewodniczący Umiarkowanej Partii Koalicyjnej, Ulf Kristersson.

³⁵ Zob. <https://www.svt.se/nyheter/snabbkollen/loof-avgar-som-c-ledare> (24.07.2025).

Misja utworzenia nowego rządu została powierzona przez Przewodniczącego Riksdagu³⁶, po wcześniejszych jego rozmowach z liderami pozostałych partii, U. Kristerssonowi 14 października 2022 r. Trzy dni później, Riksdag zatwierdził jego kandydaturę na stanowisko premiera rządu³⁷, a 18 października 2022 r. U. Kristersson przedstawił w parlamencie program działania i skład nowego mniejszościowego rządu koalicyjnego. Tego samego dnia formalnie objął on stanowisko premiera. W skład nowo powstałego wówczas rządu poza premierem weszło 24 ministrów. Politykom Umiarkowanej Partii Koalicyjnej przypadło 12 ministerstw, zaś reprezentanci Chrześcijańskich Demokratów i Liberalów objęli po 6 ministerstw³⁸.

Powstanie wspomnianego rządu było możliwe dzięki podpisaniu 14 października 2022 r. tzw. Porozumienia z Tidö (*Tidöavtalen*), będącego *de facto* umową koalicyjną, zawartą między Umiarkowaną Partią Koalicyjną, Chrześcijańskimi Demokratami, Liberalami i Szwedzkimi Demokratami. To na jej mocy, Szwedzcy Demokraci nie posiadając swoich reprezentantów w składzie rządu uzyskiwali realny wpływ na jego politykę. Dowodem tego było uznanie przez premiera w jego *exposé* pilnej konieczności podjęcia walki z rosnącą przestępczością oraz rozwiązywania problemów społecznych takich jak: duża liczba imigrantów, nieudana ich integracja oraz związane z tym rosnące obciążenia dla systemu świadczeń społecznych i budżetu państwa³⁹. Jeszcze inaczej rzecz ujmując, we wspomnianym Porozumieniu z Tidö przyjęto, iż wszystkie cztery partie będą miały pełny i taki sam wpływ na politykę: zdrowotną, klimatyczną, energetyczną, imigracyjną, edukacyjną, gospodarczą oraz na walkę z przestępczością, a zwłaszcza z tą zorganizowaną. Ponadto, ustalono m.in. wprowadzenie nowych zasad dotyczących przyznawania azylu w Szwecji, zmniejszenie kwot przyjmowanych uchodźców, zaostrezenie wymogów przyznawania obywatelstwa oraz zrewidowanie zasad udzielania pozwolenia na pobyt stały czy przeprowadzania deportacji osób karanych⁴⁰. Po wtóre, deputowani reprezentujący Szwedzkich Demokratów zostali wybrani na przewodniczących

³⁶ Od 2018 r. do chwili obecnej stanowisko to sprawuje polityk Umiarkowanej Partii Koalicyjnej, Andreas Norlén.

³⁷ Zob. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/ovrigt-kammaren/provning-av-forslag-till-statsminister_hac120221017zz/ (25.07.2025).

³⁸ W ujęciu ilościowym, rząd ten właściwie nie różnił się od poprzednich, o czym świadczy fakt, iż rząd pod przewodnictwem M. Andersson wraz z nią liczył 23 osoby, a ostatni rząd, któremu przewodniczył S. Löfven – 22.

³⁹ Zob. J. Gotkowska, *Nowy rząd Szwecji: zmiany wewnętrzne, konsensus w bezpieczeństwie*, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-10-19/nowy-rzad-szwecji-zmiany-wewnetrzne-konsensus-w-bezpieczenstwie> (25.07.2025).

⁴⁰ Zob. *Tidöavtalen: Överenskommelse för Sverige*, <https://moderaterna.se/app/uploads/2022/10/Tidoavtalet-Overenskommelse-for-Sverige.pdf> (25.07.2025).

4 komisji parlamentarnych⁴¹, w tym Komisji Sprawiedliwości czy Komisji Spraw Zagranicznych, a także zapewniono politykom tej partii stanowiska w „biurze koordynacyjnym” utworzonym w kancelarii rządu.

Podsumowanie

Dążąc do podsumowania wyborów do Riksdagu przeprowadzonych w 2022 r. należy zauważyć, iż dwa bloki partii ponownie uzyskały zbliżone poparcie szwedzkich wyborców. Co istotne, poczynwszy od ostatniej elekcji parlamentarnej do dnia dzisiejszego nic nie wskazuje na to, aby ta sytuacja miała ulec zmianie. Po pierwsze uwiadcniają to wyniki wyborów do Parlamentu Europejskiego przeprowadzone 9 czerwca 2024 r., kiedy to partie centroprawicowe uzyskały o jeden mandat więcej niż rywale, aczkolwiek na partie lewicowe głosowało 1,60% więcej wyborców⁴². Po wtóre potwierdzają to wyniki ostatnich sondaży. I tak w maju, 2025 r. na blok partii lewicowych skłonnych było głosować 49,80% zaś na blok partii centroprawicowych 48,05% badanych respondentów⁴³. Nieco inaczej sytuacja przedstawiała się miesiąc później, kiedy to poparcie dla partii centroprawicowych wyniosło 51,10% a dla partii lewicowych 47,20%⁴⁴. Nie ulega również zmianie fakt, iż Szwedzka Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza była i pozostaje najbardziej popularną partią polityczną. Stało się to możliwe bez konieczności reorientacji dotychczasowej wizji polityki imigracyjnej, co biorąc pod uwagę opory elit wewnątrz partii, jak i wśród pozostałych partii lewicowych, co najmniej byłoby bardzo trudne do osiągnięcia.

Tak jak nie zmieniają się w istotny sposób różnice w stopniu poparcia dla dwóch bloków partii, tak również nic nie wskazuje na to, aby miał ulec zmianie tradycyjny model rywalizacji partyjnej. Biorąc pod uwagę przedstawione w niniejszym opracowaniu wydarzenia, a także te które miały miejsce już po wyborach do Riksdagu w 2022 r., wypada stwierdzić, iż mimo wcześniejszego izolowania Szwedzkich Demokratów na forum parlamentu, ostatecznie doszło do faktycznego włączenia tej partii politycznej do bloku stronnictw centroprawicowych. Wydaje się, iż w chwili obecnej najbardziej zdystansowaną, wobec

⁴¹ Zgodnie z obowiązującymi zasadami partie tworzące koalicję rządową mają prawo do mianowania przewodniczących 8 z 15 komisji parlamentarnych.

⁴² Zob. <https://results.elections.europa.eu/pl/wyniki-krajowe/szwecja/2024-2029/> (28.07.2025).

⁴³ Zob. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/partisimpatier/partisymptatiundersokningen-psu/pong/statistiknyhet/partisymptatiundersokningen-maj-2025/> (28.07.2025).

⁴⁴ Zob. <https://demoskop.se/valjarbarometer-juni-2025/> (28.07.2025).

tego faktu pozostaje Partia Centrum. Rosnące od 2010 r. poparcie społeczne dla Szwedzkich Demokratów, a także potrzeba uzyskania i utrzymania stabilności działania rządu spowodowały, iż nie można było dłużej ignorować tak dużej partii politycznej. Kwestią otwartą pozostaje odpowiedź na pytanie, czy w najbliższej przyszłości Szwedzcy Demokraci będą w stanie osiągnąć lepszy wynik wyborczy niż Umiarkowana Partia Koalicyjna i stać się liderem bloku partii centroprawicowych. Taki scenariusz nie jest nierealny. W maju 2025 r. strata Szwedzkich Demokratów do Umiarkowanej Partii Koalicyjnej wynosiła jedynie 0,3%, zaś w czerwcu br. odnotowano ich przewagę wynoszącą 2,3%. Niezależnie od tej ostatniej kwestii współpraca partii tworzących koalicję rządową ze Szwedzkimi Demokratami zapewniła jej trwałość⁴⁵.

O ile efekty polityki obecnej koalicji rządowej, ukierunkowane na poprawę szeroko rozumianego bezpieczeństwa, zatrzymanie wzrostu poziomu inflacji, rozwijanie współpracy z państwami sąsiedzkimi, a przede wszystkim prowadzenie coraz bardziej rygorystycznej polityki imigracyjnej, zapewniają stały poziom poparcia elektoratu dla dwóch najsilniejszych partii bloku centroprawicowego, o tyle pozostałe stronnictwa tj. Chrześcijańscy Demokraci i Liberalowie odnotowują jego spadek, które bliskie jest granicy progu wyborczego. Jak wynika z przytoczonych badań w największym stopniu dotychczasowy elektorat tych partii pozyskiwany jest przez Umiarkowaną Partię Koalicyjną, jak i przez Szwedzką Socjaldemokratyczną Partię Robotniczą.

Rezultaty zmian wprowadzanych przez obecnie rządzące centroprawicowe partie polityczne oraz przyszłe wydarzenia w polityce międzynarodowej nie pozostaną bez znaczenia dla wyników następnych się wyborów do Riksdagu. Jednak ich wyniki nie zmienią istoty funkcjonującego od dawna modelu rywalizacji między szwedzkimi partiami politycznymi, czego przykładem jest proces adaptowania się do niego Szwedzkich Demokratów.

Bibliografia

- Andersson S., Aylott N., Eriksson J., *Democracy and Technocracy in Sweden's Experience of the COVID-19 Pandemic*, <https://www.frontiersin.org/journals/political-science/articles/10.3389/fpos.2022.832518/full> (24.07.2025).
- Aylott N., Bolin N., *A new right: the Swedish parliamentary election of September 2022*, «West European Politics» 2023, vol. 46, nr 5.
- Bjerken T., *Szwedzki parlament jednoizbowy*, «Państwo i Prawo» 1992, z. 4.
- Deloy C., *Social Democrats lead in polls, but populist Sweden Democrats could make a breakthrough in the 11 September general election*, <https://www.robert-schuman.eu/en/>

⁴⁵ Od powstania obecnie działającego rządu koalicyjnego do dnia dzisiejszego, doszło do dwóch rekonstrukcji jego składu. Wydarzenia te miały miejsce 10 września 2024 r. i 28 czerwca 2025 r.

monitor/1945-social-democrats-lead-in-polls-but-populist-sweden-democrats-could-make-a-breakthrough-in-the-11-september-general-election (24.07.2025).

Deloy C., *Victory for the rightwing and breakthrough for the Sweden Democrats (SD) are now the second largest party following the parliamentary elections*, <https://www.robert-schuman.eu/en/observatoire/1946> (24.07.2025).

Gotkowska J., *Szwedzka polityka bezpieczeństwa. Obrona totalna na miarę możliwości*, «Punkt Widzenia» 2021, nr 81, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/PW_Szwedzka-polityka-bezpieczenstwa_net.pdf (24.07.2025).

Kobierecka A., *Zmiana preferencji wyborczych w Szwecji w wyniku kryzysu migracyjnego*, «Historia i Polityka» 2019, nr 27(34).

Osiński J., *Konstytucje i konstytucjonalizma w historii politycznej Skandynawii. Szwecja. Studium ustrojowe*, Warszawa 2025.